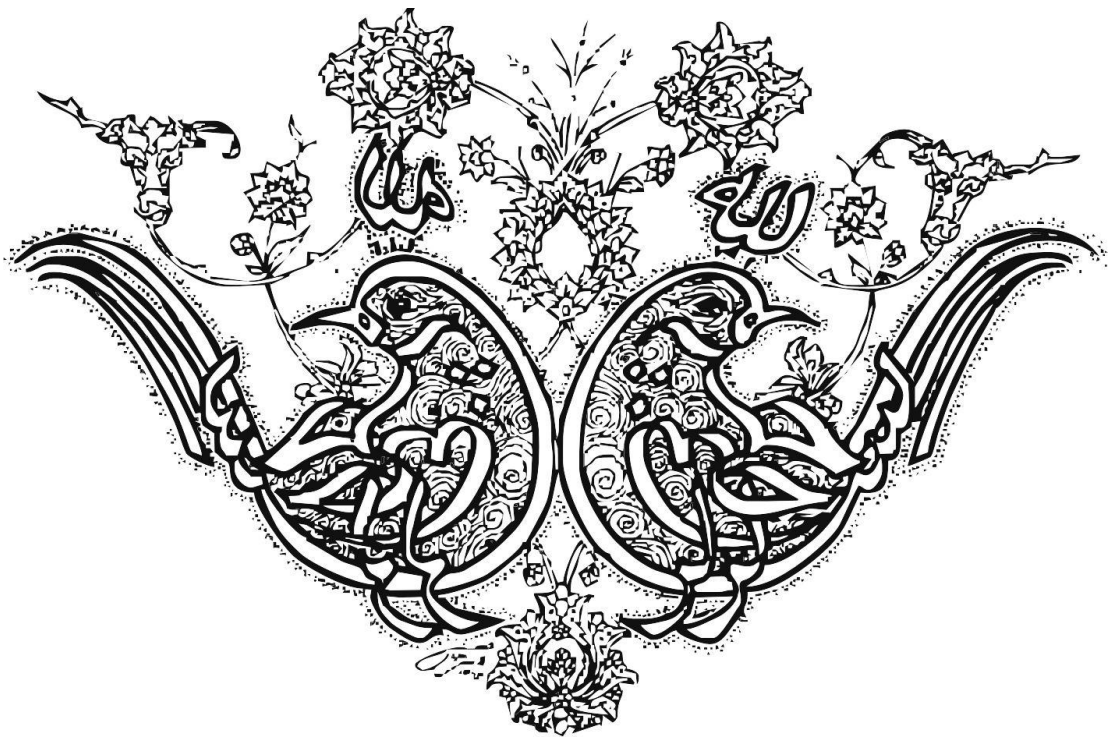

کد رهگیری پروپوزال: ۱۰۵۱۱۸۴

کد رهگیری پایان نامه: ۲۰۹۲۵۷۴

دانشگاه بوعلی سینا
معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی
مرکز تحصیلات تکمیلی

کلیه امتیازهای این پایان نامه به دانشگاه بوعلی سینا تعلق دارد. در صورت استفاده از تمام یا بخشی از مطالب این پایان-نامه در مجلات، کنفرانس ها و یا سخنرانی ها، باید نام دانشگاه بوعلی سینا یا استاد راهنمای پایان نامه و نام دانشجو با ذکر مأخذ و ضمن کسب مجوز کتبی از دفتر تحصیلات تکمیلی دانشگاه ثبت شود. در غیر این صورت مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت. درج آدرس های ذیل در کلیه مقالات خارجی و داخلی مستخرج از تمام یا بخشی از مطالب این پایان نامه در مجلات، کنفرانس ها و یا سخنرانی ها الزامی می باشد.

....., Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

مقالات خارجی

..... گروه دانشکده، دانشگاه بوعلی سینا، همدان.

مقالات داخلی

دانشگاه مدینه

گروه آموزشی علوم تربیتی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش گرایش تعلیم و تربیت
اسلامی

عنوان:

نگرش زیبایی شناسی قرآن در معرفی انسان و مظاهر جهان هستی و دلالت‌های
آن در روش‌های تربیتی

استاد راهنما:

دکتر منصور خوشخویی

استاد مشاور:

دکتر احمد سلحشوری

نگارش:

کیومرث قیصری گودرزی

تقدیم بہ

بزرگ پرچم دار حادثہ عاشورا

حضرت زینب (س)

او کہ مفہوم زیبائی راستین را بہ جهانیان آموخت.

«ما رأیت الا حمیلاً»

پاسنامه

پاس بیکران خدایی را که شب تاز زندگی را به فروغ علم و دانش روشنائی بخشید. یگانه ای که دل پویای حقیقت جو را به نور معرفت خویش سیافروخت. هم او که به قلم سوگند یاد کرد، انسان را به خواندن فراخند و کلمه را به وی آموخت؛ هر چند سخن عشق او در کلام ننگبند.

این نگارش، حاصل عنایت و بذل توجهات و از خوان کرامات بزرگ فرزانه‌گانی است که بدین وسیله از بهی آمان پاسکزاری می‌کنم.

تخت از اساتد گران قدر جناب آقای دکتر منصور خوشنوی که صمیمانه و با صبر و حوصله از آغاز تا اتمای این پژوهش مرا همراهی نمودند کمال تشکر را دارم.

پهنین از اساتد فریخته جناب آقای دکتر احمد سلحشوری که مشاوره‌ی این پژوهش را پذیرفتند و ایجاب را بار، نمودهای خویش بهره مند ساختند بسیار تشکر و قدردانی می‌نمایم.

و از کلیه اساتید گرامی و ارزشمند که در علوم تربیتی دانشگاه بوعلی سینا که در طول تحصیل همواره، از محضرشان کسب فیض نمودم صمیمانه تشکر می‌نمایم.

پهنین کمال اتنان و قدردانی خویش را تقدیم به مسرفداکار و مهربانم می‌نمایم که با همراهی بی نظیر خویش مراد اتمام این دوره یاری بسیار نمود.

و در پایان صمیمانه ترین پاس ها را نشان خانواده‌ی خوب و مهربانم بویژه ماد عزیزم می‌نمایم که همواره در سید سار عشق شان و با دعای خیرشان، سبترین رؤیاها را به نظاره نشسته‌ام.

دانشگاه بوعلی سینا

مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی

عنوان:

نگرش زیبایی شناسی قرآن در معرفی انسان و مظاهر جهان هستی و دلالت‌های آن در روش‌های تربیتی

نام نویسنده: کیومرث قیصری گودرزی

نام استاد راهنما: دکتر منصور خوشخویی

نام استاد مشاور: دکتر احمد سلحشوری

دانشکده: ادبیات و علوم انسانی □

گروه آموزشی: علوم تربیتی □

رشته تحصیلی: تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش □

گرایش تحصیلی: تعلیم و تربیت اسلامی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد

تاریخ تصویب: ۹۰/۳/۳۰

تاریخ دفاع: ۹۱/۶/۲۹

تعداد صفحات: ۱۷۲

چکیده:

هدف اصلی این پژوهش شناخت نگرش زیبایی شناسی قرآن در معرفی انسان و مظاهر جهان هستی و دلالت‌های آن در روش‌های تربیتی می باشد. این پژوهش از نوع تحقیقات نظری - کاربردی می باشد که به روش توصیفی از نوع سند کاوی به تحلیل و تفسیر داده های لازم پرداخته است. در این پژوهش مشخص گردید کتاب آسمانی قرآن، نه تنها زیبایی و زیبایی شناسی را مورد تایید قرار داده بلکه خود نیز دارای رویکردی زیباشناسانه است و علاوه بر زیبایی عمیق و بدیعی که در سراسر آن مشهود است انسانها را دعوت به زیبایی نموده است و تلاش دارد با زدودن غبار غفلت و نسیان از فطرت زیبایی شناس انسان، او را به سرمنزل مقصود یعنی ذات مقدس خداوند متعال که کمال مطلق و جمال مطلق است رهنمون سازد. این پژوهش نشان داد قرآن کریم در معرفی انسان و مظاهر هستی دارای نگرشی زیباشناسانه است که از جمله مصادیق آن می توان به نگاه قرآن به زیبایی های آسمان و ستارگان، زیبایی های جانداران، زیبایی های زمین و طبیعت، وجود رنگهای مختلف و زیبایی های خلقت انسان اشاره نمود بدین سان مشخص می گردد از نگاه قرآن کریم زیبایی با تار و پود نظام آفرینش در هم تنیده شده است و سراسر نظام خلقت تجلی زیبایی ذات اقدس خداوند متعال است. همچنین متناسب با نگاه زیبایی شناسانه قرآن در این پژوهش ۲۷ روش تربیتی در رابطه با انسان احصاء گردید.

واژه های کلیدی: قرآن، زیبایی، زیبایی شناسی، روش‌های تربیتی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول.....
۳	۱-۱- مقدمه.....
۴	۲-۱- بیان مساله.....
۶	۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۷	۴-۱- اهداف پژوهش.....
۷	۵-۱- فرضیات:.....
۸	۶-۱- مفاهیم و اصطلاحات.....
۸	۱-۶-۱- زیبایی.....
۸	۲-۶-۱- زیبایی شناسی.....
۸	۳-۶-۱- تربیت.....
۸	۴-۶-۱- تربیت زیبایی شناسی.....
۹	فصل دوم.....
۱۱	۱-۲- مقدمه.....
۱۱	۲-۲- زیبایی شناسی و فلسفه.....
۱۲	۳-۲- ماهیت زیبایی.....
۱۴	۴-۲- مفهوم زیبایی.....
۱۸	۵-۲- ویژگی ها و مولفه های زیبایی.....
۲۰	۶-۲- روش شناخت زیبایی.....
۲۰	۱-۶-۲- شناخت زیبایی از لحاظ متافیزیک.....

۲۱	۷-۲- انواع زیبایی
۲۳	۸-۲- معنا و مفهوم زیبایی شناسی
۲۵	۹-۲- ضرورت و اهمیت زیبایی شناسی
۲۵	۱۰-۲- زیبایی شناسی در آراء فلاسفه
۳۲	۱۱-۲- تربیت زیبایی شناسی
۳۶	۱-۱۱-۲- اهداف تربیت زیبایی شناختی
۳۹	۱۲-۲- راه کارهای ایجاد و تقویت زیبایی شناسی
۴۲	۱۳-۲- قرآن و زیبایی شناسی
۴۳	۱-۱۳-۲- مبانی زیبایی شناسی قرآن
۴۸	۲-۱۳-۲- نظریه زیبایی شناسی قرآن
۵۰	۳-۱۳-۲- مراتب زیبایی در قرآن
۵۱	۴-۱۳-۲- جلوه های هنری و زیبایی شناسی قرآن
۵۲	۵-۱۳-۲- عوامل و نشانه های زیبایی در قرآن
۵۴	۶-۱۳-۲- واژه شناسی زیبایی در قرآن کریم
۵۴	۷-۱۳-۲- اهداف دعوت قرآن به زیبایی شناسی
۵۶	۱۴-۲- نسبت دین و زیبایی
۵۷	۱۵-۲- پیشینه پژوهشی
۵۸	۱-۱۵-۲- تحقیقات داخلی
۵۹	۲-۱۵-۲- تحقیقات خارجی
۶۱	فصل سوم
۶۳	۱-۳- مقدمه
۶۳	۲-۳- روش تحقیق

- ۳-۳- روش گرد آوری اطلاعات..... ۶۴
- ۳-۴- جامعه و نمونه آماری تحقیق..... ۶۴
- ۳-۵- تحلیل داده ها و اسناد..... ۶۴
- فصل چهارم..... ۶۷
- ۴-۱- مقدمه..... ۶۹
- ۴-۲- آیا قرآن در معرفی مظاهر جهان هستی دارای نگرش زیبایی شناسانه است..... ۷۰
- ۴-۲-۱- زیبایی در سرشت همه آفرینش..... ۷۰
- ۴-۲-۲- احسن بودن نظام آفرینش..... ۷۳
- ۴-۲-۳- هدف قرآن از دعوت به زیبایی های وجودی..... ۷۵
- ۴-۲-۴- ویژگیهای زیبایی شناسی قرآن در توصیف جهان هستی..... ۷۶
- ۴-۲-۵- مصادیق زیبایی شناسی قرآن در معرفی مظاهر جهان هستی..... ۷۸
- ۴-۲-۵-۱- نگاه قرآن به زیبایی های زمین و طبیعت..... ۷۸
- ۴-۲-۵-۲- نگاه قرآن به زیبایی آسمان..... ۷۹
- ۴-۲-۵-۳- نگاه قرآن به زیبایی جانداران..... ۸۰
- ۴-۲-۵-۴- نگاه قرآن به زیبایی رنگ ها..... ۸۱
- ۴-۲-۵-۵- نگاه قرآن به مصنوعات هنری و زیبای بشر..... ۸۲
- ۴-۲-۵-۶- نگاه قرآن به زیبایی انسان..... ۸۳
- ۴-۳- آیا قرآن در معرفی انسان نگرش زیبا شناسانه دارد؟..... ۸۶
- ۴-۳-۱- بررسی نگرش زیبایی شناسی قرآن در معرفی انسان..... ۸۶
- ۴-۳-۱- سیمای انسان از منظر قرآن..... ۸۷
- ۴-۳-۲- انواع زیباییهای انسان از منظر قرآن..... ۸۸
- ۴-۳-۲-۱- أحسن المخلوقین بودن انسان..... ۹۱

- ۹۳.....۲-۳-۴-زیبایی ظاهری و مادی.....۲-۳-۴-۹۳
- ۹۳.....۳-۲-۳-۴-زیبایی افعال و حالات انسان.....۳-۲-۳-۴-۹۳
- ۹۴.....۱-۳-۲-۳-۴-زیبایی ایمان.....۱-۳-۲-۳-۴-۹۴
- ۹۵.....۲-۳-۲-۳-۴-زیبایی بخشش.....۲-۳-۲-۳-۴-۹۵
- ۹۵.....۳-۳-۲-۳-۴-بردباری زیبا.....۳-۳-۲-۳-۴-۹۵
- ۹۵.....۴-۳-۲-۳-۴-جدایی و مفارقت زیبا.....۴-۳-۲-۳-۴-۹۵
- ۹۵.....۵-۳-۲-۳-۴-زیبایی رنگ خدا.....۵-۳-۲-۳-۴-۹۵
- ۹۶.....۳-۳-۴-زبان زیبایی زبان مشترک تمام انسانها.....۳-۳-۴-۹۶
- ۹۸.....۴-۳-۴-انسان و عشق به زیبایی.....۴-۳-۴-۹۸
- ۹۹.....۵-۳-۴-فطرت، جایگاه زیبایی.....۵-۳-۴-۹۹
- ۱۰۱.....۴-۴-آیا روشهای تربیتی زیبایی شناسانه از منظر قرآن قابل استنباط است؟.....۴-۴-۱۰۱
- ۱۰۱.....۱-۴-۴-روش تربیتی.....۱-۴-۴-۱۰۱
- ۱۰۱.....۲-۴-۴-اهمیت «روش» در تربیت اسلامی.....۲-۴-۴-۱۰۱
- ۱۰۲.....۳-۴-۴-رابطه تربیت زیبایی شناسی و تربیت دینی.....۳-۴-۴-۱۰۲
- ۱۰۳.....۴-۴-۴-دلالتهای نگرش زیبایی شناسی قرآن در روشهای تربیتی.....۴-۴-۴-۱۰۳
- ۱۰۴.....۱-۴-۴-۴-آراستگی.....۱-۴-۴-۴-۱۰۴
- ۱۰۵.....۱-۱-۴-۴-۴-روش آراستن ظاهر.....۱-۱-۴-۴-۴-۱۰۵
- ۱۰۷.....۲-۱-۴-۴-۴-روش آراستن کلام.....۲-۱-۴-۴-۴-۱۰۷
- ۱۱۰.....۳-۱-۴-۴-۴-رویکرد نظم و انضباط.....۳-۱-۴-۴-۴-۱۱۰
- ۱۱۰.....۴-۱-۴-۴-۴-نکات کاربردی.....۴-۱-۴-۴-۴-۱۱۰
- ۱۱۴.....۵-۱-۴-۴-۴-آراستگی معنوی.....۵-۱-۴-۴-۴-۱۱۴
- ۱۱۵.....۱-۵-۱-۴-۴-۴-ایمان زینت جان آدمی.....۱-۵-۱-۴-۴-۴-۱۱۵

- ۱۱۶.....۴-۴-۱-۵-۲- روش حسن خلق.....
- ۱۱۷.....۴-۴-۲- تاثیر شرایط بر انسان.....
- ۱۱۷.....۴-۴-۲- ۱- روش نگرستن به مناظر زیبای طبیعت.....
- ۱۱۹.....۴-۴-۲- ۲- روش زیبا سازی محیط زندگی.....
- ۱۲۰.....۴-۴-۲- ۳- زیبایی و خانواده.....
- ۱۲۲.....۴-۴-۲- ۴- زیبایی و آراستگی خانه.....
- ۱۲۳.....۴-۴-۳- الگوی حسنه.....
- ۱۲۳.....۴-۴-۳- ۱- روش الگودهی.....
- ۱۲۴.....۴-۴-۳- ۲- روش الگوزدایی.....
- ۱۲۵.....۴-۴-۳- ۳- اصول و قواعد روش الگویی.....
- ۱۲۷.....۴-۴-۴- توازن و تعادل.....
- ۱۲۷.....۴-۴-۴- ۱- روش پرهیز از افراط و تفریط.....
- ۱۲۸.....۴-۴-۴- ۲- روش صبر زیبا.....
- ۱۲۹.....۴-۴-۴- ۳- روش هجر زیبا.....
- ۱۳۰.....۴-۴-۴- ۴- روش گذشت زیبا.....
- ۱۳۱.....۴-۴-۵- محبت.....
- ۱۳۲.....۴-۴-۵- ۱- نقش محبت در تربیت دینی.....
- ۱۳۳.....۴-۴-۵- ۲- روش محبت نسبت به خداوند.....
- ۱۳۴.....۴-۴-۵- ۳- روش محبت به اولیای خدا.....
- ۱۳۴.....۴-۴-۵- ۴- روش محبت به مردم.....
- ۱۳۵.....۴-۴-۵- ۵- روش محبت و نوازش فرزندان.....
- ۱۳۵.....۴-۴-۵- ۶- روش بازی با کودک.....

- ۱۳۸.....۷-۵-۴-۴- نهی از رفتار تند با کودکان.....
- ۱۳۸.....۶-۴-۴- کرامت.....
- ۱۳۹.....۱-۶-۴-۴- روش ابراز توانایی ها.....
- ۱۴۰.....۲-۶-۴-۴- روش تغافل.....
- ۱۴۲.....۷-۴-۴- کمال.....
- ۱۴۳.....۱-۷-۴-۴- روش تدریجی بودن کمال.....
- ۱۴۴.....۲-۷-۴-۴- جامعیت.....
- ۱۴۶.....۸-۴-۴- روش موعظه حسنه.....
- ۱۴۸.....۹-۴-۴- توبه راهی برای باز گرداندن زیبایی.....
- ۱۴۹.....۱-۹-۴-۴- آثار توبه.....
- ۱۵۲.....فصل پنجم.....
- ۱۵۳.....۱-۵- مقدمه.....
- ۱۵۳.....۲-۵- یافته ها و نتایج پژوهش:.....
- ۱۵۸.....۳-۵- پیشنهادها.....
- ۱۵۸.....۱-۳-۵- پیشنهادهای پژوهشی:.....
- ۱۵۸.....۲-۳-۵- پیشنهاد های آموزشی و کاربردی:.....
- ۱۵۹.....۴-۵- محدودیت های پژوهش.....

فصل اول

طرح پژوهشی

۱-۱- مقدمه:

تربیت دینی در جهان معاصر با چالشهای بسیاری مواجه است و با توجه به شرایط و خصوصیات ویژه این عصر سخن گفتن از تربیت دینی و اهتمام به آن باید با توجه و دقت خاصی صورت پذیرد تا بتواند در شرایط متغیر و متحول کنونی خود را به عنوان یک رویکرد تربیتی برتر مطرح نموده تا با اقبال افراد جامعه به این شیوه تربیتی در راستای ایجاد و پرورش نسلی متدین و مهذب گام بردارد. بی شک سطحی نگری در خصوص مفاهیم دینی و عدم توجه به اقتضائات و نیازهای نسل جدید و عدم آشنای مریبان با مفاهیم عمیق تربیتی اسلام می تواند منشاء آسیب های فراوانی برای فرد و جامعه گردد.

از جمله رویکرد های تربیتی که اخیرا در عرصه جهانی مورد اقبال و توجه قرار گرفته است رویکرد زیبایی شناسی در تعلیم و تربیت می باشد. با توجه به مولفه ها و معیارهای این نوع تربیت که عبارتند از تعادل، توازن، هماهنگی، تناسب و کمال به نظر می رسد این رویکرد تربیتی با تربیت دینی می تواند قرابت و نزدیکی بسیاری داشته باشد.

از آنجا که این میل به زیبایی از اساسی ترین نیازها و دغدغه های انسان بوده است به نظر می رسد که پرداختن و کنکاش در باره آن می تواند راه گشای بسیاری از مقوله های مهم فکری بشر باشد. استاد شهید مرتضی مطهری شرط انسان شدن انسان و دستیابی به خصلت های انسانی را تقویت احساس زیبایی می داند و علامه جعفری تربیت زیبایی شناسی را، بهترین راه و کوتاه ترین مسیر برای ارتباط نزدیک با خداوند معرفی می کند و حیات معقول را در پشت درهای زیبایی قابل حصول می داند. متأسفانه این اصل اصیل تربیتی با وجود تاکید فراوان آموزه های اسلامی مورد غفلت و کم توجهی قرار گرفته است بگونه ای که می توان از آن به عنوان حلقه مفقوده تعلیم و تربیت اسلامی نام برد و همین امر باعث گردیده است عده ای آگاهانه و یا ناآگاهانه تصویری خشک و خالی از لطافت و زیبایی از دین متعالی اسلام ارائه نمایند. بدیهی است ارائه تصویری واقعی و زیباشناسانه از اسلام نه تنها باعث گرایش عمیق آحاد جامعه و بویژه نوجوانان و جوانان با فطرت اصیل و زیبایی شناس خود به این دین آسمانی می گردد؛ بلکه با پرورش انسانهایی متعادل و تعالی جو زمینه راه یابی و هدایت فرد و جامعه را به بهترین شکل ممکن فراهم می آورد.

۱-۲- بیان مساله:

از جمله مباحثی که امروزه در حوزه های متفاوت هستی شناسی ، انسان شناسی و روشهای تربیتی پیوسته مطرح می گردد مقوله زیبایی شناسی است که در سالهای اخیر محور بسیاری از پژوهشهای فلسفی - تربیتی را تشکیل داده است . زیبایی شناسی شاخه ای از فلسفه است که با توانایی داوری زیبایی شناختی کار دارد. مقصود داوری درباره زیبایی ، زشتی و والایی پدیده های طبیعی یا هنری است. زیبایی شناسی، تاملات و تفکرات ناظر بر اصطلاح هایی است که برای بیان این داوری ها به کار می بریم . می توان زیبایی شناسی را نظریه زیبایی و قوه ذوق تعریف کرد .(هالینگ دیل ،۱۳۸۴: ۷۹). اصطلاح زیبایی شناسی از واژه یونانی **Aesthetic** که برای ادراک به کار می رفته مشتق شده است. این اصطلاح در قرن هیجدهم توسط الکساندر گوتلیب برای اشاره به چیزی که به عنوان قلمرو شعر تلقی می کرده یعنی قلمروی از دانش ملموس که در آن محتوی در فرم حسی منتقل می شد به کار برده شده است .

زیبایی شناختی به معنای وسیع کلمه نظریه ای است در باب زیبایی، که در آن هر دو معنای جلوه ی زیبایی یعنی زیبایی طبیعی و زیبایی هنری مطرح است. چستی زیبایی همانند چستی هنر بر کسی شناخته شده نیست، جز اینکه در عمق وجود و فطرت انسان نهفته است و انسان ها همیشه جهان و موجوداتش را با چشم زیبایی و زشتی نگاه می کنند؛ بنابراین زیبایی نقشی اساسی در زندگی هر انسانی دارد.(حسینی ،ا. ،۱۳۸۸) از آن جا که فطرت انسانها فطرتی پاک، الهی و خداجو و حقیقت خواه است، ناخودآگاه مفهوم زیبایی با خداوند متعال گره می خورد و تمامی زیباییها در ذات اقدس باری تعالی مجتمع خواهد شد.

فیلسوفان اسلامی منشأ زیبایی را، زیبایی مطلق (خداوند متعال) می دانند و همه زیباییهای موجود در این جهان را تجلی و سایه زیبایی حق تعالی می دانند. صدرالمتألهین شیرازی می فرماید: هر زیبایی و کمالی، پرتوی از زیبایی و کمال خداوند است. در جای دیگر فرموده: حق تعالی، سرچشمه هر نیکی و کمال و منشأ هر زیبایی و حسن است. (صدرای شیرازی، بی تا: ۱۱۵).

تربیت زیبایی شناختی عبارت است از به کار بردن روش هایی در تعلیم و تربیت به نحوی که عنصر لذت و کمال و هماهنگی در هر تجربه انسانی و در یک عملکرد آگاهانه استفاده گردد و تمامی اشکال تعلیم و تربیت جنبه های گوناگون از این تربیت محسوب شود و این تجربیات تنها با آنچه عموماً آثار

هنری تلقی می شود ارتباط ندارد، بلکه زیبایی شناختی به عنوان یک حوزه مطالعاتی با شمار زیادی از فعالیت ها مرتبط است که در همه آنها جنبه جذابیت و خلاقیت و در کنار آن موشکافی درونی نهفته است. (نوروزی، ۱۳۸۸). علامه جعفری این نوع تربیت را که بر اساس تجربیات شهودی و حضوری صورت می گیرد، برای ارتباط نزدیک با خداوند، بهترین راه و کوتاه ترین مسیر را معرفی می نماید و استاد شهید مرتضی مطهری شرط انسان شدن انسان و دستیابی به خصلت های انسانی را تقویت احساس زیبایی می داند.

گراسمن با بررسی دیدگاههای شیلر اظهار می دارد، شیلر معتقد است که: تربیت زیبایی شناختی از هر شخص یک انسان می سازد، انسانی که تمام مواهب زندگی را در اختیار دارد، اما ذره ای از آنچه حکم عقل ایجاب می کند تخطی نمی ورزد. این گونه تعلیم و تربیت، به خاطر ساختن انسان های آزاد، از ضروریات است؛ انسان هایی که فرامین این حاکم (عقل) را چنان جذب کرده اند که به صورت طبیعت ثانوی آن ها درآورده است (گراسمن، ۱۹۷۱: ۴۰).

با توجه به جایگاه بنیادی و اساسی این مقوله در فرایند تربیت و به ویژه با در نظر گرفتن بن بست های مکاتب و نحله های مختلف در دست یابی به اهداف نهایی تربیت در عصر حاضر، اهمیت پرداختن به تربیت زیبایی شناسی و نقش بی بدیل آن در ایجاد تعادل، توازن و هماهنگی در شخصیت آدمی بیش از هر زمان دیگر نمایان می گردد. بدیهی است که حس زیبایی شناسی تنها هنگامی که در مجرای حقیقی خود یعنی فطرت الهی انسان پرورش یابد می تواند چنین نتایج درخشانی را ایجاد نماید.

در این پژوهش می خواهیم نگرش دین مبین اسلام را در خصوص زیبایی مورد بررسی قرار دهیم و مشخص نماییم جهت گیری اسلام در باره مساله زیبایی چیست. آیا زیبایی در دیدگاه این دین آسمانی مورد تایید قرار گرفته است یا مانند برخی از مکاتب عرفانی نگاهی سلبی به این قضیه دارد؟

در این پژوهش سوالات ذیل مورد بررسی و کنکاش قرار می گیرد: ۱- آیا قرآن در معرفی مظاهر جهان هستی نگرش زیبایی شناسانه دارد؟ ۲- آیا قرآن در معرفی انسان نگرش زیبایی شناسانه دارد؟ ۳- آیا روشهای تربیتی زیبایی شناسانه از منظر قرآن قابل استنباط است؟

بدیهی است با توجه به آنچه گفته شد یافتن پاسخی مستدل و روشن در این خصوص می تواند راه گشای بسیاری از مسائل و معضلات تربیتی به ویژه در جهان معاصر باشد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

چالش تعلیم و تربیت در جهان معاصر در تربیت شخصیت متعادل فراگیران، توجه صاحب نظران را به نوعی از رویکرد تربیتی که بر رشد مجموعه ای از شناخت ها و احساسات به صورت هماهنگ مبتنی است، جلب می نماید در شرایط کنونی با توجه به اینکه تعلیم و تربیت کارآمد یکی از چالش برانگیزترین موضوعات پیش روی جامعه است و در حالی که شیوه های آموزشی رایج ثابت می کند تکیه صرف به تربیت علمی خالص با رویکرد عقل در ساختن نسل جوان ناتوان بوده و به جای توجه به همه ابعاد، انسان را تک ساحتی می سازد، نیاز به یک شیوه و روش جدید که بتواند روح و جاذبه علمی را برگرداند و خلأ آرمانی جوامع آموزشی را در تربیت انسان کامل به جای انسانی تک بعدی و بی روح واقعیت ببخشد، بیشتر احساس می گردد (نوروزی، ۱۳۸۸). به همین دلیل توجه به مقوله زیبایی شناسی که می تواند در تربیت انسان متعادل و تعالی جو نقشی اساسی ایفا نماید از اهمیت بسیار برخوردار می گردد .

تربیت زیبایی شناسی عبارت است: " از ایجاد و پرورش مهارتهای ادراکی برای درک تصورات زیبایی . " تربیت زیبایی شناسی می تواند جنبه عام داشته باشد و یکی از ارکان آموزش عمومی را تشکیل دهد . تربیت زیبایی شناسی با گسترش دادن و از هم متمایز کردن خزانه احساس به ارزش گذاری روشن بینانه کمک می کند بگونه ای که می توان گفت که مجموعه احساس نقش موثر و سازنده در ارتباط با تربیت زیبایی شناسی ایفا می کند. نقش تربیت زیبایی شناسی در ارزش گذاری روشن بینانه، وسعت بخشیدن و پالودن این خزانه احساس است هر چند ژرف اندیشی اخلاقی ، تفکر انتقادی و دانش نسبت به جهان به بصیرت در ارزش گذاری کمک می کند. اما تجربه زیبایی شناسی کارش در زمینه احساس است و ما را نسبت به ماهیت احساس بصیر می کند.

هر چند درباره ارتباط دو جانبه زیبایی شناسی با تعلیم و تربیت و خدمات متقابلی که این دو حوزه می توانند به یکدیگر ارائه دهند، کمتر تأمل و بحث شده است اما می توان گفت از یک سو، تعلیم و تربیت می تواند ضوابط یک نمود هنری و طرز برداشت و بهره برداری از آن را آموزش دهد و منجر به بسط و اشاعه هنر گردد و از سوی دیگر، هنر متعالی، قادر است انسان را به تسهیل در امر آموزش و به دنبال آن هدف معقول و تکاملی حیات رهنمون سازد.

متاسفانه این اصل اصیل تربیتی با وجود تاکید فراوان آموزه های اسلامی مورد غفلت و کم توجهی قرار گرفته است، بگونه ای که می توان از آن به عنوان حلقه مفقوده تعلیم و تربیت اسلامی نام برد. همین امر باعث گردیده است عده ای آگاهانه و یا ناآگاهانه تصویری خشک و خالی از لطافت و زیبایی از دین متعالی اسلام ارائه نمایند بدیهی است ارائه تصویری واقعی و زیباشناسانه از اسلام نه تنها باعث گرایش عمیق آحاد جامعه و بویژه نوجوانان و جوانان با فطرت اصیل و زیبایی شناس خود به این دین آسمانی می گردد، بلکه با پرورش انسانهایی متعادل، متوازن و طالب کمال و زیبایی زمینه راه یابی و هدایت فرد و جامعه را به بهترین شکل ممکن فراهم می آورد. تربیت زیبایی شناختی عبارت است از به کار بردن روش هایی در تعلیم و تربیت به نحوی که عنصر لذت و کمال و هماهنگی در هر تجربه انسانی و در یک عملکرد آگاهانه استفاده گردد و تمامی اشکال تعلیم و تربیت جنبه های گوناگون از این تربیت محسوب شود. (جعفری، ۱۳۸۶، ص ۱۹۶)

۱-۴- اهداف پژوهش:

هدف کلی:

شناخت نگرش زیبایی شناسی قرآن در معرفی انسان و مظاهر جهان هستی و دلالت های آن در روشهای تربیتی

اهداف جزئی:

شناخت نگرش زیبایی شناسی قرآن در معرفی مظاهر جهان هستی

شناخت نگرش زیبایی شناسی قرآن در معرفی انسان

شناسایی روشهای تربیتی بر اساس نگرش زیبایی شناسی قرآن

۱-۵- فرضیات (سوالات پژوهش):

سوال اصلی:

آیا قرآن در معرفی انسان و مظاهر جهان هستی و روشهای تربیتی نگاه زیبایی شناسانه دارد؟

سوالات جزئی:

آیا قرآن در معرفی مظاهر جهان هستی نگرش زیبایی شناسانه دارد؟

آیا قرآن در معرفی انسان نگرش زیبایی شناسانه دارد؟

آیا روشهای تربیتی زیبایی شناسانه از منظر قرآن قابل استنباط است؟

۱-۶- مفاهیم و اصطلاحات

۱-۶-۱- زیبایی:

زیبا از مصدر «زیبیدن» دارای معانی مختلفی است که برخی از آنها عبارت اند از: نیکو، جمیل، خوش نما و آراسته. زیبایی نیز حالت و کیفیت زیبا است؛ که عبارت است از نظم و هماهنگی ای که همراه عظمت و پاکی، در شیئی وجود دارد و عقل و تمایل و تخیل عالی انسان را به تحسین و امی دارد و لذت و انبساط پدید می آورد. (معین، ۱۳۶۰: ۱۷۶۷).

۱-۶-۲- زیبایی شناسی:

زیبایی شناسی شاخه ای از فلسفه است که با توانایی داوری زیبایی شناختی کار دارد. مقصود داوری درباره زیبایی، زشتی و والایی پدیده های طبیعی یا هنری است. زیبایی شناسی، تاملات و تفکرات ناظر بر اصطلاح هایی است که برای بیان این داوری ها به کار می بریم. می توان زیبایی شناسی را نظریه زیبایی و قوه ذوق تعریف کرد. (هالینگ دیل، ۱۳۸۴: ۷۹).

۱-۶-۳- تربیت:

تربیت به جریان یا فرایندی منظم و مستمر گفته می شود که هدف آن هدایت رشد جسمانی و روانی، یا به طور کلی هدایت رشد همه جانبه شخصیت پرورش یابندگان در جهت کسب و درک معرف بشری و هنجار های مورد پذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفا شدن استعداد های آنان است (سیف، ۱۳۸۰: ۲۸). مجموعه اعمالی که یک فرد به عمد، به منظور اثرگذاری بر شناختها، اعتقادات، احساسات، عواطف و رفتارهای انسان یا انسانهای دیگر، بر اساس برنامه ای سنجیده، انجام می دهد تا زمانی که متربی به هدف نهایی تربیت یعنی رشد و کمال دست یابد (داوودی، ۱۳۸۷: ۲۵).

تربیت به معنای سوق دادن و رساندن متربی به سوی کمال است بنابراین، هدف غایی تربیت در اسلام سوق دادن متربی به سوی خداوند به عنوان کمال مطلق و قرب به سوی اوست. (مهدی زاده، ۱۳۸۱: ۱۰۶).

۱-۶-۴- تربیت زیبایی شناسی:

تربیت زیبایی شناختی عبارت است از به کار بردن روش هایی در تعلیم و تربیت به نحوی که عنصر لذت و کمال و هماهنگی در هر تجربه انسانی و در یک عملکرد آگاهانه استفاده گردد. (نوروزی، ۱۳۸۸).